

Homoparentální rodiny a rodičovství stejnopohlavních párů

Mgr. Olga Nešporová, Ph.D.

**51. konference České demografické společnosti
25.–27. května 2022
Tábor | CUT – Centrum Univerzita Tábor**

Výzkum součástí projektu

Komplexní výzkum o situaci rodin a seniorů (2018-2022)

CÍL VÝZKUMU

Zjistit podrobnosti o životě homoparentálních rodin v ČR

VYMEZENÍ ZKOUMANÝCH RODIN

Rodiny, respektive domácnosti, ve kterých žije alespoň jedno nezaopatřené dítě a dva rodiče stejného pohlaví (rodiče nemusí být registrovanými partnery)

VÝZKUMNÉ OTÁZKY

- ☐ **Jak se žije homoparentálním rodinám v ČR?**
- ☐ **S jakými problémy se nejčastěji setkávají?**
- ☐ **Co vnímají jako obtížné ve svém každodenním fungování?**
- ☐ **Jaké jsou možné oblasti zlepšení ze strany státu?**

Metodologie výzkumu

- **Kvalitativní výzkumný design - Fenomenologický přístup**
- **40 osobních** nestandardizovaných semi-strukturovaných **rozhovorů** (s 37 rodiči, 2 dětmi a 1 expertkou)
- doplňkově pozorování vzájemných interakcí mezi stejnopohlavními partnery a mezi rodiči a dětmi
- **Výběr participantů – účelový**, strategie *maximum variation* (věku dětí, lokality, způsob získání dítěte, u rodičů vzdělání, příjem a pohlaví)
- **Rekrutace participantů** – snowball, výzvy na sociálních sítích

VÝZKUMNÝ SOUBOR

27 žen a 10 mužů

23 homoparentálních rodin ve kterých žilo 41 dětí

Typ rodiny: lesbické (14), gayů (6), smíšené (3)

Analýza dat

Tematické kódování, aplikovaná tematická analýza s využitím softwaru ATLAS.ti.

Akcentováno bylo **hledisko aktéra**, důraz byl kladen na významy, které respondenti při popisování svých zkušeností v rozhovorech uváděli.

Anonymizace participantů, využívání citací z rozhovorů v prezentovaných výsledcích.

Rodičovství v homoparentálních rodinách

- ☐ Biologické
  - ☐ Sociální
  - ☐ Legální/právní rodičovství
  - ☐ Genetické (IVF a surogátní mateřství umožňují oddělit biologické a genetické rodičovství)
-
- Ve stejnopohlavních rodinách se **biologické (genetické) a sociální rodičovství vždy pro jednoho z partnerů nemohou překrývat.**
  - Druhý **sociální rodič nemá právní vztah k dítěti**, a to ani tehdy, když žije s prvním rodičem v registrovaném partnerství a „získávali“ dítě společně.

Nerovné postavení (pouze) sociálního rodiče oproti biologickému/zákonnému rodiči v homoparentálních rodinách

Sociální rodič **není** zákonným zástupcem dítěte.

Důsledky v každodenní praxi:

- nejistota
- nemožnost rodičů vzájemně se zastoupit v některých případech (na úřadech, u lékaře, ve škole, apod.)
- obava z řešení v krizových situacích (např. pokud zákonný rodič bude v zahraničí, nebude schopen jednat ze zdravotních důvodů, zemře apod.)
- nerovnováha mezi partnery

*„... **já jsem právně úplně mimo**, já v podstatě, kdyby se s partnerkou něco stalo, tak nejsem vůbec ve hře.“ (Lucie, biologická matka dvou dětí a sociální matka jednoho dítěte)*

*„[Ž]ijete v jedné domácnosti, **máte dítě, dáváte mu maximum** ze sebe a vlastně jeden čas, jednu chvíli, nedej bože, může se něco stát, si můžete vzít balíček, ruksak na záda a jít pryč v podstatě bez ničeho ... odcházíte a **nemáte absolutně žádné vymahatelné právo, žádné nároky**. ... To samé vlastně z druhého pohledu, že nedej bože, kdybych se zbláznil a odešel, tak nemám vůbec žádnou vyživovací povinnost vůči malému, nemusím ho vůbec vídat, můžu ho tady nechat úplně ve štychu, jak budu chtít. A to samé samozřejmě, když **by se někomu z nás něco stalo, tak soudní cestou řešit, kam malý půjde, jestli vůbec půjde ke mně?** Ze zákona to tak není ... my jsme pro něj ta nejbližší rodina, my jsme jeho tátové, když nemá mámu, tak **jsme jeho tátové a říká nám tati**. ... **Takže tohle mi přijde hrozně, z té mé pozice [druhého/sociálního rodiče], že ta pozice je strašně slabá** tady v tom. A to je, **hrozně mi to vadí**, upřímně, tohle to.“ (Ctibor, sociální otec jednoho dítěte)*

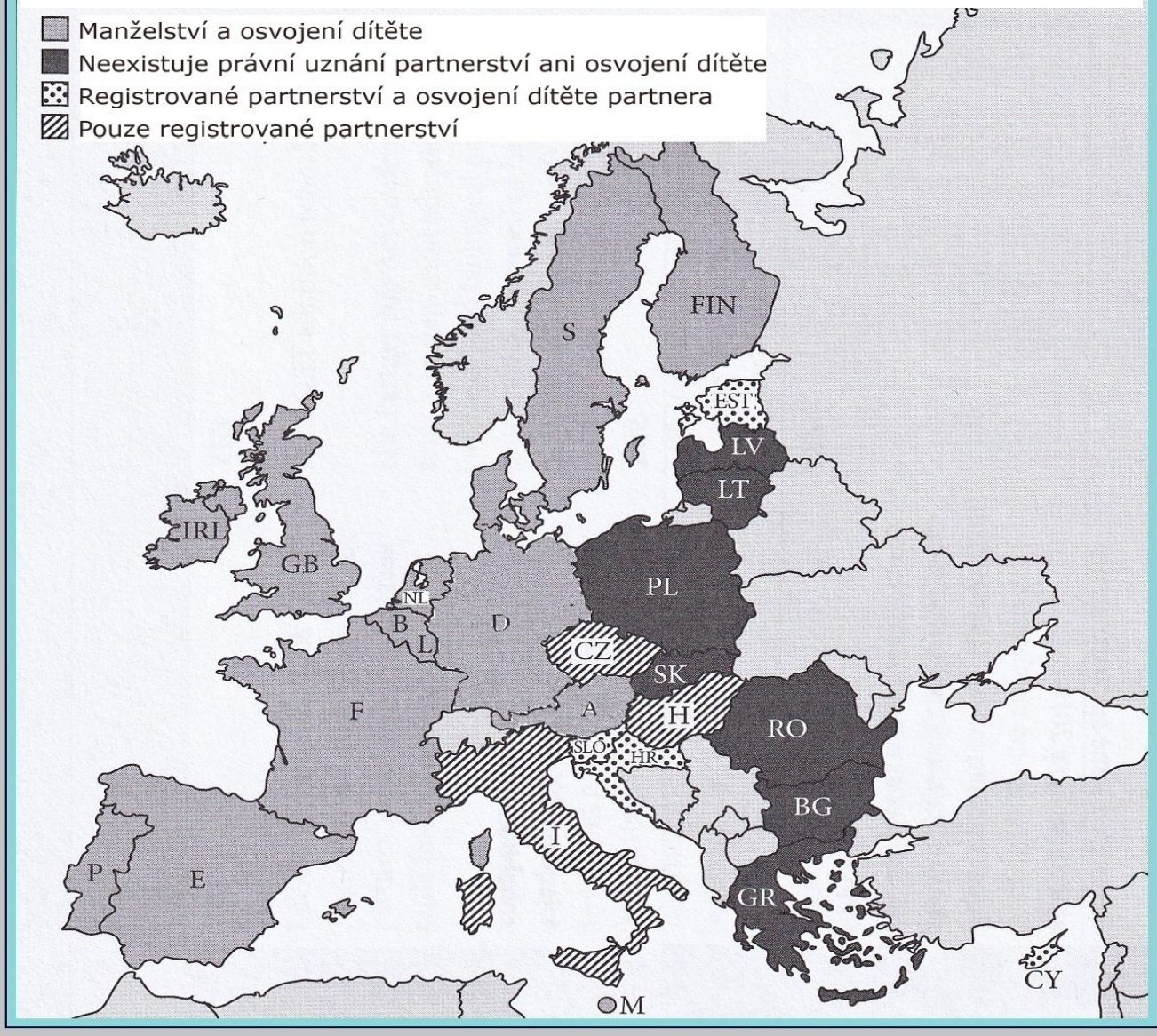
Strategie vyrovnávání asymetrických postavení mezi partnery/rodiči

- ☐ **Rétoricky, performativně – sami vyzdvihují svoji rovnocennost a vzájemnou zastupitelnost ve vztahu k dítěti**
- ☐ **Přijetím stejného příjmení**
- ☐ **Každý z partnerů má alespoň jedno biologické/zákonné dítě**

Stejnopohlavní partnerství a rodičovství v zemích EU

- Manželství a osvojení dítěte
- Neexistuje právní uznání partnerství ani osvojení dítěte
- Registrované partnerství a osvojení dítěte partnera
- Pouze registrované partnerství

Zdroj: Nešporová, 2021.

Vychází z Boele-Woelki, Fuchs, 2017: 99 a Mendos et al., 2020.

Kontakt: olga.nesporova@vupsv.cz

Olga Nešporová. 2021. *Homoparentální rodiny*. Praha: VÚPSV.

Fulltext je na stránkách VÚPSV v sekci Publikace → Monografie.

http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_486.pdf

Témata obsažená v publikaci

- Cesty leseb a gayů k rodičovství
- Biologické a sociální rodičovství
- Péče o děti a jejich výchova
- Život homoparentálních rodin v ČR
- Co by pomohlo homoparentálním rodinám
- Právní aspekty rodičovství stejnopohlavních párů v zemích EU